

ਡੀ.ਐਸ. ਟੀਵਾਤੀਆ ਅਤੇ ਐਸ. ਐਸ ਕੰਗ ਜੇ. ਜੇ.

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ 'ਤੇ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ-ਜਵਾਬਦਾਰ।

1985 ਦਾ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 562

27 ਅਗਸਤ 1985

ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ (1914 ਦਾ 1) — ਧਾਰਾ 61, 66 ਅਤੇ 75— ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ — ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ — ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ— ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ - ਕੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਯੋਜਿਤ; ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1914 ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 61 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 61 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 71 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 75 ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਧਾਰਾ 6 ਅਤੇ 7)

ਬਸਤੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, 1985 (1) CLR 382.

(ਵੱਧ ਸ਼ਾਸਨ)

1985 ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਆਈ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਜਸਟਿਸ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਵਧੀਕ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ 21 ਮਾਰਚ, 1985 ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 21 ਅਗਸਤ, 1985 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, - ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਆਈ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1985 ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਨੋਟ ਦੁਆਰਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਮਿਤੀ 21 ਮਾਰਚ, 1985 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਬੀ, ਐਸ ਤੇਜੀ, ਵਧੀਕ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਰੂਪਨਗਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਨਿਮੋ.

ਜੀ.ਐਸ. ਬੈਸ, ਏ.ਏ.ਜੀ., (ਪੰਜਾਬ), ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ।

ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਲਈ ਜੀ.ਐਸ ਢਿੱਲੋਂ, ਐਡਵੋਕੇਟ।

Court on its Own Motion v. Charan Singh and another
(D. S. Tewatia, J.)

ਨਿਰਣਾ

ਡੀ.ਐਸ. ਤੇਵਤੀਆ, ਜੇ. (ਚੋਰਲ)

*

(1) ਵਧੀਕ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਰੂਪਨਗਰ ਨੇ 27 ਮਾਰਚ, 1985 ਨੂੰ 1984 ਦੇ ਕੇਸ ਨੰ: 76 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਆਈ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਜੋ - ਉਸ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61(1)(ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਅਤੇ 66 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਨਿਆਂਇਕ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1914 ਦੀ ਧਾਰਾ 75 (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ *ਬਸਤੀ ਰਾਮ* ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਆ। v. *ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* (1)। ਇਨਸਪੈਕਟਿੰਗ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ *ਸੂਓ ਮੋਟੋ ਨੋਟਿਸ* ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1985 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਕੋਲ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

(2) ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ *ਬਸਤੀ ਰਾਮ* ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਭਗ 1900 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75(1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

“75(1) ਕੋਈ ਵੀ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗਾ, -

(ਏ) ਧਾਰਾ 61 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 66 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣੇ- ਪਛਾਣੇ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ; ਜਾਂ”

(4) *ਬਸਤੀ ਰਾਮ* ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਅਸਮਰੱਥ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, *ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ* ਦੇ ਨਾਲ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 75(1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੁੜ ਪੋਰਟ.

(1) 1985 (1) CLR 382

(5) ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਪੈਰਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਸਿਰਫ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ: -

“ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਇਕੋ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75(1) (ਏ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“75(1) ਕੋਈ ਵੀ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗਾ, -

(6) ਧਾਰਾ 61 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 66 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣੇ- ਪਛਾਣੇ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ

#

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ; ਜਾਂ"

ਇਹਨਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਜਾਂ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਹੈ।

(7) 1900 ਵਿੱਚ *ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ* (2) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਜੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰਮ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 735 ਮਿਤੀ 26 ਮਾਰਚ, 1885, ਜੋ ਆਬਕਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(2) ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਹੈ, ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਇੱਕ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਚਲਾਨ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ

(2) ਦਪੁਨ। ਮੁੜ ਸੀ.ਆਰ. 901.

1896 ਦਾ ਐਕਟ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਚਲਾਨ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 190(6) ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਚੇਤ ਸਿੰਘ* (3), *ਚਾਇਰਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਣੀ* (4) ਅਤੇ *ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਣੀ* (5) ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਲਟ, ਜੇ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, (6) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ *ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ* (7) ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। *ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਅਮਰ ਸਿੰਘ* (8), ਦੁਆ ਜੇ. ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 75 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 61 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਾ ਹਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਆਬਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 61 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 71 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 75 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 71 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 71 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 71 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਧਾਰਾ 251-ਏ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਚੈਪਟਰ XXI ਦੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

(7) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ! ਦਾ ਸਵਾਲ ³ ਪੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ * ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ *ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ*

Court on its Own Motion v. Charan Singh and another
(D. S. Tewatia, J.)

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (9) ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ : ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ, ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਆਰਡਰ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ, ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ

- (3) 22 ਪੁਨ. ਦੁਬਾਰਾ. ਸੀ.ਆਰ. 1900
- (4) 15 ਪੁਨ. ਦੁਬਾਰਾ. ਸੀ.ਆਰ. 1887
- (5) ਖਪੰਨ। ਦੁਬਾਰਾ. ਸੀ.ਆਰ. 1893
- (6) ਸੀ.ਆਰ. ਰੈਵ. 1163/61 ਨੋ 25 ਜਨਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ
- (7) ਸੀ.ਆਰ. ਰੈਵ. 1500/61 ਨੋ 7 ਮਾਰਚ, 1962 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ
- (8) 1963 (1) ਕਰੋੜ. 2. ਜੇ. 271
- (9) 1971 PLR 942

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 46, ਕਿਸੇ ਆਬਕਾਰੀ ਜੁਰਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ।

(8) ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਟੀਰੀਅਲ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 ਦੀ ਧਾਰਾ 20, ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1914, I, I, I, I, I, I, I, 1914 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 990-E&T— 56/724, ਮਿਤੀ 19 ਮਾਰਚ। 1956, ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੀ ਗਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਬੈਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਸੀ. ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(9) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਸਤੀ ਰਾਮ ਦਾ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

(10) ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੇਸ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਚ. ਐਸ. ਬੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ